

576. KOPPEL, PAAR.

Twee gelijksoortige voorwerpen.

Koppel beduidt zodanig tweetal, dat door een band gebonden (gekoppeld) is of kan worden.

Paar wordt gebruikt voor een tweetal in het algemeen of voor die dingen, waarvan men er steeds twee bij elkaar nodig heeft. In het eerste geval wordt een tweetal niet altijd in de strikte betekenis genomen, maar kan ook betekenissen twee of drie, enkele.

Een koppel ossen; een koppel patrijzen. 't Is een aardig koppel (een paar) verloofden.

Een paar kandelaars; een paar kinderen; het zal op een paar francs niet aankomen. Een paar kousen. Schoenen worden bij het paar verkocht.

577. KORT, BEKNOPT, BONDIG.

Wat niet gerek of vervelend is.

Kort zegt alleen, dat iets niet lang of uitgebreid is, slechts weinig woorden telt.

Beknopt duidt aan, dat iets een kleine omvang heeft, doch daarin al datgene voorkomt wat van enig belang is, het voornaamste wat er over een zaak te zeggen valt.

Bondig wordt gezegd van geschriften of gezegden die krachtig, kernachtig zijn, en bepaaldelijk : die in weinig woorden veel zeggen.

Een korte toespraak bij het open graf. De oude korte orakelstijl. Een korte nota onder laatstgemelde datum aan de Heer C. toegezonden.

Doch die boeken zijn met een kort en beknopt schrift bondig weergelegd. Hierop gaf zij hem een beknopt verslag van de redenen, die enz. Beknopte handleiding bij de beoefening der Franse taal.

Een bondig antwoord. Zijn toepassing was kort, maar bondig. Dat deze hem met bondige woorden zijn wonderbare verlossing had verklaard.

578. KOSTBAAR, KOSTELIJK.

Wat hoge waarde heeft.

Kostbaar wordt gebruikt in letterlijke zin en geeft het bezit van geldelijke waarde aan.

Kostelijk wordt alleen in figuurlijke zin gebruikt en duidt op de hoge waarde, op de voortreffelijkheid van iets.

Dat werk is mij te kostbaar. Hij draagt kostbare kleren. Deze edelgesteenten zijn zeer kostbaar.

Water is een kostelijke drank. Het is vandaag kostelijk weer.

579. KOSTEN, ONKOSTEN.

Kosten zijn het geld en datgene, wat verder voor iets besteed wordt, dus het bedrag, waarop ons iets te staan komt.

Onkosten zijn diezelfde kosten, voor zover zij als schade en verlies beschouwd worden.

Iemand op kosten jagen. Ik zal de kosten betalen. Iemand tot de kosten veroordelen.

Onnodige onkosten vermijden. Onkosten maken voor iets.

580. KRACHTIG, STERK.

Krachtig duidt op het bezit van het vermogen om iets uit te richten.

Sterk duidt het bezit van weerstandsvermogen aan en geeft te kennen, dat men in staat is veel kracht te ontwikkelen.

Hij is nog jong en krachtig.

Hij is zo sterk als een paard. Hij is sterk in zijn armen. Wie niet sterk is, moet slim zijn.

581. KRING, CIRKEL, KRANS.

Kring is een gesloten gebogen lijn, die geheel of ongeveer een cirkelomtrek is; het daarbinnen gelegen vlak kan rond, ovaal of onregelmatig zijn.

Cirkel is een in zich zelf weerkerende kromme lijn, die zich op alle punten even ver van het middelpunt bevindt.

Krans duidt eveneens een kringvormige omvatting aan, doch met het bijbegrip van versiersel, meestal van bloemen of bladeren.

Een dubbele kring van grachten sluit het ruim der muren in. De kring waarin zich de aarde om de zon beweegt. Hij draait altijd in een kring rond.

De omtrekken en inhouden van alle cirkels, die gelijke stralen of middellijnen hebben, zijn gelijk en gelijkvormig. Onder alle krommelijnen, is de cirkel de merkwaardigste. In een cirkel ronddraaien.

Deze meiboom, die met bonte wimpeltjes, met kransen en met rozen van verguld papier was gesierd. De krans om het hoofd der jonggestorvene blijft altijd groen. Goede wijn behoeft geen krans.

582. KUIP, TOBBE.

Een wijd houten vat.

Kuip is een wijd houten vat, dat van boven open is en tot verschillende doeleinden gebruikt wordt, o. a. ter bewaring van vlees in pekel, enz.

Tobbe wordt vooral gezegd van een soort van lage kuipen, die geschikt zijn om verdragen te worden.

In de kerk stonden twee grote kuipen met wijwater ten dienste der gelovigen. Wij hebben het spek in de kuip. Hij weet wat voor vlees hij in de kuip heeft.

Zij stond aan de wastobbe.

583. KUS, ZOEN.

Kus is van algemener betekenis en, volgens het hedendaags taalgebruik, deftiger en eerbiediger dan **zoen**.

Zoen is meer dertel.

Iemand een kus op de wang geven. Iemand een kus toewerpen.

Zoenen dat het klapt.

584. KWAADSPREKEN, LASTEREN.

Iemand benadelen door hetgeen men van hem vertelt, zonder hem nog bepaald te beschuldigen.

Kwaadspreken is meer algemeen, het veronderstelt buiten diens tegenwoordigheid iets van iemand vertellen, hetzij waar, hetzij vals, dat ongunstig voor hem is (met de bijgedachte dat men er vermaak in scheidt of dat men de ander in zijn goede naam wil krenken).

Lasteren sluit in, dat de kwaadspreker leugenachtig kwaad vertelt van iemand, met de bedoeling hem in zijn eer of goede naam te kwetsen.

Het kwaadspreken werd weleer onder de gezelschapsvermaken gerekend. Deze lieden vieren de volle teugel aan hun kwaadaardige driften

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

